★ **Esperantopedia**

Esperanton kieliopin lunttilappu

Esperanton kaikki päätteet, pronominit, korrelatiivit, etuliitteet, jälkiliitteet ja säännöt tiiviissä taulukoissa.

Aakkoset ja ääntäminen

Aakkosissa on 28 kirjainta, joilla jokaisella on yksi äänne, eikä mikään kirjain ole mykkä: a b c ĉ d e f g ĝ h ĥ i j ĵ k l m n o p r s ŝ t u ŭ v z. Kirjaimet q, w, x ja y eivät kuulu aakkosiin.

Kirjain	IPA	Kuulostaa
a e i o u	[a e i o u]	kuten suomessa: puhtaita vokaaleja, ei liukuvia
c	[ts]	ts kuten sanassa *katsoa*
ĉ	[tʃ]	tš kuten sanassa *tšekki*
g	[g]	kova *g* kuten sanassa *gorilla*, ei koskaan *j*
ĝ	[dʒ]	*dž*, kuten englannin j sanassa *jam*; suomessa ei vastinetta
ĥ	[x]	kuten saksan *ch* sanassa *Bach*
j	[j]	j kuten sanassa *jää*
ĵ	[ʒ]	ž, kuten ranskan j sanassa *jour*
ŝ	[ʃ]	š kuten sanassa *šakki*
ŭ	[w]	lyhyt *u* kuten sanassa *auto*
r	[r]	rulla-r kuten suomessa

Paino on aina toiseksi viimeisellä tavulla: *fa-mi-LI-o* ”perhe”, *es-pe-RAN-to*. Suomesta poiketen paino ei ole ensimmäisellä tavulla. Kirjaimet j ja ŭ eivät ole vokaaleja, joten *aj*, *ej*, *oj*, *uj*, *aŭ*, *eŭ* muodostavat yhden tavun: *ho-DI-aŭ* ”tänään”. Vokaalin pituus ei erota sanoja, toisin kuin suomessa.

Jos näppäimistössäsi ei ole kirjaimia ĉ, ĝ, ŝ, käytä x-järjestelmää (*cx*, *gx*, *sx*, *hx*, *jx*, *ux*). Fundamenton oma h-järjestelmä on *ch*, *gh*, *sh*, *hh*, *jh*, *u*.

Sanojen päätteet

Pääte	Tehtävä	Esimerkki	Käännös
-o	substantiivi	*libro*	”kirja”
-a	adjektiivi	*nova libro*	”uusi kirja”
-e	adverbi	*bone*	”hyvin”
-j	monikko	*libroj*	”kirjat”
-n	objekti, suunta, aika, mitta	*Mi legas libron.*	”Luen kirjaa.”

Pääte	Tehtävä	Esimerkki	Käännös
-i	infinitiivi	*legi*	”lukea”
-as	preesens	*mi legas*	”luen”
-is	imperfekti	*mi legis*	”luin, olen lukenut”
-os	futuuri	*mi legos*	”tulen lukemaan”
-us	konditionaali	*mi legus*	”lukisin”
-u	käskymuoto, toive	*legu!*	”lue!”

Järjestys: sanaluokan pääte, sitten -j, sitten -n. Adjektiivit toistavat substantiivinsa -j- ja -n-päätteen: *novajn librojn* ”uusia kirjoja” (objekti).

Vertailu: *pli granda ol* ”suurempi kuin”, *la plej granda* ”suurin”, *malpli* ”vähemmän”, *tiel granda kiel* ”yhtä suuri kuin”.

Persoonapronominit ja possessiivipronominit

Pronomini	Merkitys	Objekti (-n)	Possessiivi (-a)
mi	minä	*min*	*mia* ”minun”
vi	sinä, te	*vin*	*via* ”sinun, teidän”
li	hän (mies)	*lin*	*lia* ”hänen”
ŝi	hän (nainen)	*ŝin*	*ŝia* ”hänen”
ĝi	se (esine, eläin, vauva)	*ĝin*	*ĝia* ”sen”
ni	me	*nin*	*nia* ”meidän”
ili	he, ne	*ilin*	*ilia* ”heidän, niiden”
oni	yleinen subjekti, ihmiset	*onin* (harvinainen)	*onia* ”jonkun, yleisen subjektin”
si	itse (hän, he)	*sin*	*sia* ”oma”

Possessiivit ovat adjektiiveja: *miaj libroj*, *mian libron*. Kun edessä on *la*, ne voivat seistä yksin: *la mia* ”minun (omani)”. Suomen omistuspäätteitä (-ni, -si) vastaavat *mia*, *via*.

Si ja *sia* viittaavat takaisin oman lauseensa subjektiin, vain kolmannessa persoonassa: *Li lavas sin* ”Hän pesee itsensä”, *Li lavas lin* ”Hän pesee hänet (toisen miehen)”.

Korrelatiivit: 45 taulukkosanaa

Viisi alkua ja yhdeksän loppua tekevät 45 sanaa. Lue jokainen alun ja lopun yhdistelmänä: *neni-* + *-am* = *neniam* ”ei koskaan”.

Loppu	ki- (kysyvät)	ti- (osoittavat)	i- (määrittelemättömät)	ĉi- (yleistävät)	neni- (kieltävät)
-o asia	**kio** mikä, mitä	**tio** tuo	**io** jokin	**ĉio** kaikki	**nenio** ei mitään
-u henkilö, yksi monesta	**kiu** kuka, mikä (joukosta)	**tiu** tuo (henkilö)	**iu** joku	**ĉiu** jokainen	**neniu** ei kukaan
-a laatu	**kia** millainen	**tia** sellainen	**ia** jonkinlainen	**ĉia** kaikenlainen	**nenia** ei minkäänlainen
-e paikka	**kie** missä	**tie** siellä	**ie** jossakin	**ĉie** kaikkialla	**nenie** ei missään
-el tapa	**kiel** miten	**tiel** niin	**iel** jollakin tavalla	**ĉiel** kaikin tavoin	**neniel** ei millään tavalla
-am aika	**kiam** milloin	**tiam** silloin	**iam** joskus	**ĉiam** aina	**neniam** ei koskaan
-om määrä	**kiom** kuinka paljon	**tiom** niin paljon	**iom** jonkin verran	**ĉiom** kaikki (koko määrä)	**neniom** ei lainkaan
-al syy	**kial** miksi	**tial** siksi	**ial** jostakin syystä	**ĉial** kaikista syistä	**nenial** ei mistään syystä
-es omistaja	**kies** kenen	**ties** tuon	**ies** jonkun	**ĉies** kaikkien	**nenies** ei kenenkään

-j ja -n: -u- ja -a-sanat ottavat molemmat (*kiujn*, *tian*), -o-sanat ottavat -n:n (*kion*), -e-sanat ottavat -n:n vain suunnassa (*kien*), muut eivät muutu koskaan.

Vapaasti tulostettavissa, kopioitavissa ja jaettavissa lisenssillä CC BY-SA 4.0. · Päivitetty: 8. marraskuuta 2026

Sananmuodostus

Sana on (etuliite) + kantasana + (jälkiliite) + pääte: *mal·san·ul·ej·o* ”sairaala” (vastakohta + terve + henkilö + paikka + substantiivi). Yhdyssanoissa pääsana on viimeisenä: *vapor·ŝip·o* ”höyrylaiva” on eräänlainen laiva. Jokainen affiksi on myös kantasana: *ejo* ”paikka”, *ilo* ”väline”.

Viralliset etuliitteet

Etuliite	Merkitys	Esimerkki
bo-	miniä, appi tms. (avioliiton kautta)	*bopatro* ”appi”
ĉef-	pää-, tärkein	*ĉefurbo* ”pääkaupunki”
dis-	erilleen	*disdoni* ”jakaa”
ek-	alku, äkillinen teko	*ekdormi* ”nukahtaa”
eks-	entinen	*eksedzo* ”entinen aviomies”
ge-	molemmat sukupuolet	*gepatroj* ”vanhemmat”
mal-	täysi vastakohta	*malbona* ”huono”
mis-	väärin	*miskompreni* ”ymmärtää väärin”
pra-	ikivanha; sukupolvea kauempana	*praavo* ”isoisoisä”
re-	uudelleen; takaisin	*relegi* ”lukea uudelleen”

Viralliset jälkiliitteet

Jälkiliite	Merkitys	Esimerkki
-aĉ-	halveksunta	*domaĉo* ”ränsistynyt röttelö”
-ad-	kestävä tai toistuva teko	*legadi* ”lukea kauan, lukea jatkuvasti”
-aĵ-	konkreettinen asia	*trinkaĵo* ”juoma”
-an-	jäsen, asukas	*klubano* ”kerhon jäsen”
-ar-	kokoelma	*vortaro* ”sanakirja”
-ĉj-	miehen hellittelynimi	*Joĉjo* ”Jussi”
-ebl-	mahdollinen tehdä	*manĝebla* ”syötävä”
-ec-	ominaisuus	*beleco* ”kauneus”
-eg-	suurempi, voimakkaampi	*domego* ”kartano”
-ej-	paikka jotakin varten	*lernejo* ”koulu”
-em-	taipumus	*timema* ”arka”
-end-	täytyy tehdä	*pagenda* ”maksettava”
-er-	yksi osa massasta	*monero* ”kolikko”
-estr-	johtaja	*urbestro* ”pormestari”
-et-	pienempi, heikompi	*dometo* ”mökki”
-id-	jälkeläinen	*katido* ”kissanpentu”
-ig-	tehdä joksikin, saada aikaan	*purigi* ”puhdistaa”
-iĝ-	tulla joksikin	*ruĝiĝi* ”punastua”
-il-	väline	*tranĉilo* ”veitsi”
-in-	naispuolinen	*patrino* ”äiti”
-ind-	jonkin arvoinen	*leginda* ”lukemisen arvoinen”
-ing-	pidike	*kandelingo* ”kynttilänjalka”
-ism-	oppi, järjestelmä	*komunismo* ”kommunismi”
-ist-	ammatti, kannattaja	*instruisto* ”opettaja”
-nj-	naisen hellittelynimi	*panjo* ”äiti (lasten kielellä)”
-obl-	moninkertainen	*duobla* ”kaksinkertainen”
-on-	murtoluku	*duono* ”puolikas”
-op-	ryhmä	*duope* ”kaksittain”
-uj-	astia	*sukerujo* ”sokerikko”
-ul-	henkilö, jolla on ominaisuus	*riĉulo* ”rikas ihminen”
-um-	ei kiinteää merkitystä	*plenumi* ”täyttää (velvollisuus)”

Numeraalit

Perussanoja on kolmetoista, eivätkä ne ota *-j-* tai *-n*-päätettä (paitsi *unu* merkityksessä ”jotkut”: *unuj … aliaj*): *nul* 0, *unu* 1, *du* 2, *tri* 3, *kvar* 4, *kvin* 5, *ses* 6, *sep* 7, *ok* 8, *naŭ* 9, *dek* 10, *cent* 100, *mil* 1000. Yhteen kirjoitetut luvut kerrotaan, erikseen kirjoitetut lasketaan yhteen.

Luku	Esperanto	Logiikka
12	*dek du*	10 + 2
20	*dudek*	2 × 10
23	*dudek tri*	2 × 10 + 3
1987	*mil naŭcent okdek sep*	1000 + 9 × 100 + 8 × 10 + 7
2000	*du mil*	tuhannet pysyvät erillään
1 000 000	*unu miliono*	substantiivi; *miliardo* on 10^9

Muoto	Merkitys	Esimerkki
-a	järjestysluku	*unua* ”ensimmäinen”, *tria* ”kolmas”, *dudek-unua* ”kahdeskymmenesensimmäinen”
-e	adverbi	*unue* ”ensiksi”
-obl-	moninkertainen	*duobla* ”kaksinkertainen”
-on-	murtoluku	*duono* ”puolikas”, *kvarono* ”neljännes”
-op-	ryhmä	*duope* ”kaksittain”
po	kutakin	*po tri* ”kolme kutakin”
fojo	kertaa	*dufoje* ”kahdesti”

Desimaalierotin on pilkku kuten suomessa: 3,5 on *tri komo kvin*.

16 sääntöä yhdellä lauseella

Fundamenton (1905) 16 sääntöä ovat kieliopin virallinen ydin.

1. **Artikkeli.** Olemassa on vain määräinen *la*; epämääräistä artikkelia ei ole.
2. **Substantiivit.** Ne päättyvät *-o*:hon, ottavat monikossa *-j*:n ja objektina *-n*:n; muiden sijojen tehtävän hoitavat prepositiot.
3. **Adjektiivit.** Ne päättyvät *-a*:han, mukautuvat substantiiviinsa ja vertautuvat sanoilla *pli*, *plej*, *ol*.
4. **Numeraalit.** Perusluvut eivät muutu; muut muodostetaan yhdistämällä, päätteillä *-a*, *-obl-*, *-on-*, *-op-* ja sanalla *po*.
5. **Pronominit.** *Mi*, *vi*, *li*, *ŝi*, *ĝi*, *si*, *ni*, *ili*, *oni*; *-a* tekee possessiivit, *-n* objektin.
6. **Verbit.** Ne eivät muutu persoonan tai luvun mukaan: *-as*, *-is*, *-os*, *-us*, *-u*, *-i*, kuusi partisiippia, passiivi verbillä *esti*.
7. **Adverbit.** Ne päättyvät *-e*:hen ja vertautuvat kuten adjektiivit.
8. **Prepositiot.** Ne vaativat substantiivin perusmuodon.
9. **Lukeminen.** Jokainen sana luetaan kirjoitetulla tavalla.
10. **Paino.** Se on toiseksi viimeisellä tavulla.
11. **Yhdyssanat.** Yhdistetään kantasanat; pääsana tulee viimeiseksi.
12. **Kieltäminen.** Yksi kieltosana lausetta kohden riittää.
13. **Suunta.** *-n* osoittaa liikettä kohti paikkaa: *kie – kien*.
14. **Je.** Kun mikään prepositio ei sovi, käytä sanaa *je*, jolla ei ole omaa merkitystä.
15. **Vierassanat.** Kansainväliset sanat säilyvät yhdessä muodossa esperanton oikeinkirjoituksella, ja niiden sukulaissanat muodostetaan esperanton päätteillä.
16. **Heittomerkki.** Päättyvä *-o* ja sanan *la -a* voidaan jättää pois: *de l' mondo*.

Vapaasti tulostettavissa, kopioitavissa ja jaettavissa lisenssillä CC BY-SA 4.0. · Päivitetty: 8. marraskuuta 2026